

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННИМ ГРУПАМ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Роман Володимирович РОЗУМЯК,

*канд. юрид. наук, докторант Харківського
національного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-0859-3325>*

Протидія Національною поліцією організованим злочинним групам у сфері економіки вимагає належно побудованої системи правових засад здійснення такої діяльності. Перелік нормативних документів є доволі широким, втім одне із провідних місць у ньому належить нормам міжнародних нормативно-правових актів. У розрізі досліджуваної проблематики можемо виокремити дві основні групи міжнародно-правових засад, а саме ті, які стосуються прав і свобод людини, а також ті, що орієнтовані на боротьбу зі злочинністю, зокрема організованою. До кола перших слід віднести такі міжнародні документи: Загальну декларацію прав людини (1948); Європейська конвенція з прав людини (1950); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966); Декларацію про захист усіх осіб від катувань і інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарання (1975) р. Ці міжнародні правові акти закріплюють основоположні соціальні цінності та їх гарантії, які мають бути забезпечені кожною державою-учасницею договору. Безумовно до кола цих цінностей належать і права та свободи людини у економічній сфері, адже вона вкрай важлива як для самореалізації людини, так і забезпечення гідного рівня її життя. Для прикладу у Загальній декларації прав людини проголошено, що кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави [1]. Відповідно до положень Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується в індивідуальному порядку і в порядку міжнародної допомоги та співробітництва, зокрема в економічній і технічній галузях, вжити в максимальних межах наявних ресурсів заходів для того, щоб забезпечити поступово повне здійснення визнаних у цьому Пакті прав усіма належними способами, включаючи, зокрема, вжиття законодавчих заходів. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються забезпечити рівне для чоловіків і жінок право користування всіма економічними, соціальними і культурними правами, передбаченими в цьому Пакті [2]. Слід наголосити що ведучи мову про зазначені цінності як об'єкт державного гарантування та забезпечення, слід розуміти, що вони мають як захищатися від злочинних посягань, так і бути дотримані суб'єктами протидії злочинності під час реалізації відповідних заходів.

Тобто, ці принципи, стандарти та цінності є незаперечними і не можуть бути порушені навіть з мотивів доцільності та ефективності.

Що ж стосується другої групи нормативно-правових актів, то вони визначають основоположні принципи, пріоритети, напрямки та форми протидії злочинності (зокрема організованій) державами, і тому числі встановлює певні вимоги до змісту національного законодавства держав-учасниць в частині врегулювання протидії злочинності (зокрема організованій), втім без чіткої регламентації матеріальних та процедурних засад цієї протидії. Прикладом таких міжнародних правових актів зокрема такі: Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом (1990); Декларація принципів і програм дій ООН у сфері запобігання злочинності кримінальним правосуддям (1991) р.; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000); Конвенція ООН проти корупції (2003); Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (2005) та ін.. Так, скажімо, Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності закріплені визначення важливих понятійно-термінологічних конструкцій, зокрема такої як «організована злочинна група», що означає структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до цієї Конвенції, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду [3]. Також у цьому акті закріплені критерії криміналізація участі в організованій злочинній групі 1. Кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися для того, щоб визнати в якості кримінально караних такі діяння, коли вони вчиняються навмисно: а) обидва чи одне з таких діянь, не відносячи їх до замаху на вчинення злочину і незалежно від фактичного вчинення злочинного діяння: і) змова з одним або декількома особами щодо вчинення серйозного злочину, що переслідує мету прямо чи посередньо пов'язану з одержанням фінансової або іншої матеріальної вигоди, причому, якщо це передбачено внутрішнім законодавством, також передбачається фактичне вчинення одним з учасників змови будь-якої дії для реалізації цієї змови або причетність організованої злочинної групи; ii) діяння будь-якої особи, яка, усвідомлюючи або мету і загальну злочинну діяльність організованої злочинної групи, або її наміри вчинити відповідні злочини, бере активну участь у: а. злочинній діяльності організованої злочинної групи; б. інших видах діяльності організованої злочинної групи, усвідомлюючи, що її участь сприятиме досягненню вищезгаданої злочинної мети; б) організацію, керівництво, пособництво, підбурювання, сприяння або надання порад щодо серйозного злочину, вчиненого за участю організованої злочинної групи [3]. Крім того, зазначається у Конвенції, держави-учасниці, внутрішнє законодавство яких як елемент складів злочинів, передбачає причетність організованої злочинної групи, забезпечують, щоб їхнє внутрішнє законодавство відносило до числа серйозних злочинів усі злочини, вчинені за участю організованих злочинних груп [3].

Таким чином, важливість правових засад цього рівня важко переоцінити, оскільки саме у них у значній мірі виражається узагальнене та концентроване, засноване на багатому досвіді, спільне розуміння та бачення міжнародною спільнотою ключових питань суспільного життя, зокрема щодо кола основоположних соціальних цінностей та гарантій їх забезпечення державою. Положення міжнародних актів мають загальний характер і, як правило, декларують певні принципи, пріоритети і стандарти, на які має орієнтуватися кожна держава-учасниця відповідного міжнародного акту, однак конкретні механізми впровадження та реалізації на національному рівні вже розробляються кожною державою окремо.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. / Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. / Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
3. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. / Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text